

Chambre des Représentants

Kamer der Volksvertegenwoordigers

24 MARS 1953.

24 MAART 1953.

PROJET DE LOI

modifiant les chapitres Ier et III du Titre V
du Livre Ier du Code civil.

WETSONTWERP

tot wijziging van de hoofdstukken I en III van
Titel V van Boek I van het Burgerlijk Wetboek.

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION
DE LA JUSTICE (1)

PAR M. CHARPENTIER.

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE
VOOR DE JUSTITIE (1) UITGEBRACHT

DOOR DE HEER CHARPENTIER.

MESDAMES, MESSIEURS.

Le projet de loi, amendé par le Sénat, fait l'objet du document n° 603 du 10 juillet 1952. Il a pour objet de modifier le régime du consentement des parents ou aïeuls au mariage de leurs enfants ou descendants.

Déposé au Sénat, le 18 février 1948, sous le n° 161, ce projet a été amendé par la Chambre, puis réamendé par le Sénat.

* * *

Il convient d'abord de constater que les modifications aux articles 150, 151, 152, et 173 du Code Civil ont rallié l'unanimité de la Chambre et du Sénat. Il n'est donc plus nécessaire d'en rendre une explication détaillée.

1. — L'article 150 fixe les consentements nécessaires au mariage des enfants de moins de 21 ans, dans le cas où le père et la mère sont morts.

Précédemment, le consentement au mariage des descendants était acquis, du moment qu'un des deux aïeuls donnait son consentement, y eut-il opposition de l'autre aïeul et des deux aïeules.

En vertu du projet de loi, le consentement sera acquis

MEVROUWEN, MIJNE HEREN,

Het wetsontwerp, dat door de Senaat werd gewijzigd, maakt het voorwerp uit van stuk n° 603 van 10 Juli 1952. Het strekt er toe het regime te wijzigen in zake toestemming van de ouders of de grootouders tot het huwelijk van hun kinderen of nakomelingen.

Dit ontwerp werd op 18 Februari 1948 ingediend in de Senaat, onder n° 161, daarna gewijzigd door de Kamer, en opnieuw gewijzigd door de Senaat.

* * *

In de eerste plaats, moet worden vastgesteld dat Kamer en Senaat het eenparig eens waren om wijzigingen aan te brengen in de artikelen 150, 151, 152 en 173 van het Burgerlijk Wetboek. Het is dus niet meer nodig daarover uitvoerig uit te weiden.

1. — Artikel 150 bepaalt de vereiste toestemmingen voor het huwelijk van de kinderen van minder dan 21 jaar, ingeval vader en moeder overleden zijn.

Vroeger was er toestemming tot het huwelijk van de nakomelingen, zodra een van beide grootouders zijn toestemming gaf, zelfs wanneer er verzet was vanwege de andere grootvader en van beide grootmoeders.

Krachtens het wetsontwerp, wordt de toestemming ver-

(1) Composition de la Commission : MM. Joris, président; Charlotiaux, Charpentier, De Gryse, De Peuter. Mme De Riemaecker-Legot. MM. Fimmers, Gendebien, Hermans (Fernand), Lambotte, Nossent, Oblin, Robyns. — Bohy, Camby, Collard, Deruelles, Mme Fontaine-Borguet, MM. Hossey, Housiaux, Pierson, Soudan. — Janssens, Leclercq.

Volr :

603 (1951-1952) : Projet amendé par le Sénat.
220 : Amendement.

(1) Samenstelling van de Commissie : de heren Joris, voorzitter; Charlotiaux, Charpentier, De Gryse, De Peuter, Mevr. De Riemaecker-Legot, de heren Fimmers, Gendebien, Hermans (Fernand), Lambotte, Nossent, Oblin, Robyns. — Bohy, Camby, Collard, Deruelles, Mevr. Fontaine-Borguet, de heren Hossey, Housiaux, Pierson, Soudan. — Janssens, Leclercq.

Zie

603 (1951-1952) : Ontwerp gewijzigd door de Senaat.
220 : Amendement.

G.

par la seule volonté d'un des ascendants, savoir d'une aïeule aussi bien que d'un aïeul.

2. — L'article 151 fixe le régime des consentements pour les enfants âgés de 21 ans au moins.

Cet article prévoyait l'obligation, pour le futur époux, de demander, par un acte respectueux et formel, le conseil de son père et de sa mère. Cette demande devait être faite, quel que fût l'âge du futur époux.

La législation belge et la législation luxembourgeoise sont les seules à exiger semblable demande à tout âge.

Le texte nouveau de l'article 151 limite son application, en dispensant les enfants âgés d'au moins 25 ans, d'encore former cette demande.

Désormais, les officiers de l'état civil n'auront donc plus à demander aucune pièce concernant le consentement des parents, lorsque le futur époux aura atteint l'âge de 25 ans accomplis.

3. — Une modification à l'article 152 du Code Civil est introduite, qui n'est que le corollaire de la modification de l'article 151, ainsi que des modifications à l'article 148 dont nous parlerons plus loin. La modification à cet article 152 est faite unanimement, étant donné qu'elle s'impose, malgré le débat qui persiste en ce qui concerne la modification de l'article 148.

4. — Enfin, l'article 173 du Code Civil est modifié par corollaire semblable, en raison des modifications aux articles 148 et 151.

Votre Commission a donc admis, une nouvelle fois, à l'unanimité et sans discussion, les modifications indiquées ci-avant.

* * *

Par contre, un important débat s'est institué au sujet de la modification de l'article 148 du Code Civil.

Le projet original, déposé sous le n° 161, le 18 février 1948, par le Ministre de la Justice, tendait à éviter certains abus résultant de la prépondérance du consentement du père sur le consentement de la mère, en ce qui concerne le mariage des enfants de moins de 21 ans.

Le projet fut approuvé par le Sénat (1).

Mais la Chambre estima, dans l'esprit d'une proposition de loi qui avait été déposée par Mme de Riemacker-Legot, que la solution devait être plus radicale que celle qui avait été proposée par le Gouvernement.

Le Sénat, saisi du projet amendé en ce sens par la Chambre, rejeta les modifications et renvoya à la Chambre le texte proposé pour l'article 148, dans le libellé qu'il avait à l'origine dans le projet du Ministre de la Justice.

Votre Commission de la Justice, en sa séance du 4 mars 1953, a rétabli le texte que la Chambre avait précédemment envoyé au Sénat, mais en lui faisant subir simplement une toilette nouvelle de rédaction.

Il y a donc dissentiment entre la Chambre et le Sénat, et dans cette matière on ne peut pas dire : le partage emporte consentement. Le partage aboutirait simplement au maintien de l'ancien texte, qui n'est dans le vœu d'aucun des membres des deux assemblées.

(1) Le Sénat modifia, à cette époque, le projet du Gouvernement, en prévoyant que dans tous les cas où le tribunal n'a pas statué sur la garde des enfants, le dissentiment emporte consentement. Cette modification a été abandonnée par le Sénat lui-même en 1952, car ses auteurs avaient perdu de vue l'article 302 du Code civil. Cette question ne doit donc plus être exposée ici.

kregen door de wil alleen van een der bloedverwanten in de opgaande linie, zowel van een grootmoeder als van een grootvader.

2. — Artikel 151 stelt het regime vast in zake toestemming voor de kinderen die ten minste 21 jaar oud zijn.

Dat artikel bepaalde dat de toekomstige echtgenoot gehouden was, door een eerbiedige en uitdrukkelijke akte, de raad in te winnen van zijn vader en van zijn moeder. Dit verzoek moest gedaan worden, welke ook de leeftijd van de toekomstige echtgenoot was.

De Belgische wetgeving en de Luxemburgse wetgeving zijn de enige die dergelijk verzoek op gelijk welke leeftijd eisen.

Door de nieuwe tekst van artikel 151 wordt de toepassing van die bepaling beperkt, door de kinderen die ten minste 25 jaar oud zijn van dit verzoek te ontslaan.

Voortaan zullen de ambtenaren van de Burgerlijke Stand geen enkel stuk betreffende de toestemming van de ouders meer moeten vragen, wanneer de toekomstige echtgenoot ten volle 25 jaar oud is.

3. — In artikel 152 van het Burgerlijk Wetboek wordt een wijziging aangebracht, die slechts een uitvloeisel is van de wijziging in artikel 151, alsmede wijzigingen in artikel 152, waarover wij verder zullen handelen. De wijziging van artikel 152 geschiedt eenparig, omdat zij zich opdringt, niettegenstaande de betwistingen waartoe de wijziging van artikel 148 aanleiding geeft.

4. — Ten slotte, wordt artikel 173 van het Burgerlijk Wetboek om dezelfde reden gewijzigd, wegens de wijzigingen aangebracht in de artikelen 148 en 151.

Uw Commissie heeft derhalve opnieuw eenparig en zonder bespreking de bovenvermelde wijzigingen aangenomen.

* * *

Daarentegen werd een belangrijke bespreking gevoerd over de wijziging van artikel 148 van het Burgerlijk Wetboek.

Het oorspronkelijk ontwerp, dat op 18 Februari 1948 door de Minister van Justitie werd ingediend, onder n° 161, strekte er toe sommige misbruiken te vermijden die voortvloeien uit het overwicht van de toestemming van de vader tegenover die van de moeder, wat het huwelijk van de kinderen van minder dan 21 jaar betreft.

Het ontwerp werd door de Senaat goedgekeurd (1).

De Kamer was echter van mening dat de oplossing, in dezelfde zin als een door Mevr. De Riemacker-Legot ingediend wetsvoorstel, ingrijpend moest zijn dan die welke door de Regering werd voorgesteld.

Toen de Senaat het aldus door de Kamer geamendeerd ontwerp behandelde, verwierp hij de wijzigingen en verzond hij de voorgestelde tekst van artikel 148 opnieuw naar de Kamer, in de oorspronkelijke tekst van het ontwerp van de Minister van Justitie.

In haar vergadering van 4 Maart 1953 herstelde uw Commissie voor de Justitie de tekst, die de Kamer vroeger had overgemaakt aan de Senaat, na een eenvoudig nazicht echter van de tekst.

Er is dus meningsverschil tussen Kamer en Senaat, en in dit verband kan men niet zeggen dat het meningsverschil voor toestemming geldt. Het meningsverschil zou er eenvoudig toe leiden dat de vroegere tekst behouden, blijft, wat geen enkel lid van beide vergaderingen wenst.

(1) De Senaat wijzigde destijds het ontwerp van de Regering door te bepalen dat in al de gevallen waarin de rechtbank geen vonnis geveld heeft over de bewaring van de kinderen, verschil als toestemming geldt. De Senaat zelf heeft in 1952 van die wijziging afgezien, omdat zij die ze hadden voorgesteld artikel 302 van het Burgerlijk Wetboek hadden uit het oog verloren. Die kwestie moet dus hier niet meer worden uiteengezet.

Les membres de la Commission de la Justice de la Chambre, ont été unanimes pour repousser le texte rétabli par le Sénat.

On constate en effet que ce texte règle simplement les cas où les parents sont divorcés ou séparés de corps. Or, les abus commis en matière de consentement par le père, sont à tout le moins aussi fréquent lorsque les parents sont simplement séparés de fait, hypothèse qui n'est pas visée par le texte du Sénat.

Enfin, la majorité de la Commission, savoir 14 membres sans aucune opposition, mais en présence de 5 abstentions, a estimé qu'il fallait aller plus loin encore, et viser même les cas où il n'y a pas séparation de fait.

* * *

Votre Commission de la Justice souhaite donc que le consentement de la mère soit désormais pris en considération de la même manière que le consentement du père, non seulement lorsqu'il y a divorce ou séparation de corps, non seulement lorsqu'il y a séparation de fait, mais encore lorsque la vie commune subsiste.

Votre Commission a estimé, en effet, qu'il y a plus d'un cas où la vie commune subsiste en façade, tandis que la vie familiale est profondément atteinte, et que ces cas appellent les mêmes solutions que les cas de séparation de fait.

Votre Commission a rejeté l'objection d'un membre suivant laquelle le recours que pourrait exercer la mère contre le refus du père serait de nature à dissocier davantage la vie commune. Lorsque la division éclate de cette manière, c'est que la vie familiale n'est déjà plus satisfaisante; et, en tout cas, l'intérêt de l'enfant doit l'emporter dans un ménage désuni.

Il saute aux yeux que dans les cas où la vie des parents reste profondément unie, ce n'est pas à l'occasion d'un mariage que les parents se sépareront gravement. La femme s'incline normalement devant l'autorité de son mari, lorsqu'il n'y a pas des raisons exceptionnellement graves de s'y opposer; et les raisons exceptionnellement graves ne surgiront précisément que dans le cas où le ménage est désuni sans que la cohabitation apparente ait cessé.

Il ne faut d'ailleurs pas perdre de vue que le dissentiment sera porté devant le tribunal et que les Magistrats jugeront, suivant cette évolution prétorienne du droit qui s'est faite en d'autres matières, uniquement d'après l'intérêt de l'enfant.

En pratique, lorsque le père, dans un ménage uni, consentira au mariage de son enfant, la mère s'inclinera sauf raison exceptionnellement grave, et le père ne devra pas provoquer d'instance judiciaire. On ne peut donc pas dire que l'autorité du père de famille serait battue en brèche. Mais une délibération entre le père et la mère est d'autant plus souhaitable que la mère connaît d'une manière très intime, l'enfant qu'elle a élevé.

Lorsque, au contraire, la mère voudra consentir au mariage, et que le père s'y opposera, il faudra que la mère ait des raisons bien graves pour se décider, si le ménage est uni, à former une action devant le Tribunal. Ce sera vraiment que l'intérêt de l'enfant le demande, et le Tribunal, du reste, ne fera droit à la requête que dans cette hypothèse.

Certains invoquent l'autorité du droit romain pour s'opposer à l'évolution du droit belge en cette matière. Mais l'exposé des motifs du projet de loi originaire déclare lui-

De leden van de Commissie voor de Justitie van de Kamer hebben de door de Senaat herstelde tekst eenparig verworpen.

Er wordt immers vastgesteld dat bedoelde tekst slechts de gevallen regelt waarin de ouders uit de echt of van tafel en bed gescheiden zijn. Welnu, de misbruiken, die door de vader worden gepleegd in zake toestemming, komen op zijn minst even talrijk voor wanneer de ouders slechts feitelijk zijn gescheiden; de tekst van de Senaat, laat echter deze onderstelling in het midden.

Ten slotte heeft de meerderheid van de Commissie, zegge 14 leden, zonder enig verzet, doch met 5 onthoudingen, gemeend dat men nog verder moest gaan en zelfs de gevallen beogen waarin er geen feitelijke scheiding is.

* * *

Uw Commissie voor de Justitie wenst dus dat de toestemming van de moeder voortaan in aanmerking komt op dezelfde wijze als de toestemming van de vader, niet enkel in geval van echtscheiding of van scheiding van tafel en bed, niet enkel in geval van feitelijke scheiding, maar ook wanneer de samenleving blijft voortbestaan.

Uw Commissie was inderdaad van oordeel, dat het geval vrijwel vaak voorkomt waar er slechts een uiterlijke schijn van samenleving blijft voortbestaan, terwijl het gezinsleven ondermijnd is, en zij meent dat deze gevallen op dezelfde wijze moeten opgelost worden als deze van feitelijke scheiding.

Uw Commissie heeft het bezwaar van een lid verworpen, volgens hetwelk het beroep, dat de moeder zou kunnen uitoefenen tegen de weigering van de vader, van die aard zou kunnen zijn dat de samenleving er nog meer door wordt verstoord. Wanneer de onenigheid op deze wijze aan het licht komt, is het gezinsleven reeds allesbehalve bevredigend, en, in ieder geval, moet het belang van het kind in de eerste plaats komen, in een onenig gezin.

Het valt dadelijk op, dat wanneer de ouders steeds innig verenigd hebben geleefd, het niet naar aanleiding van een huwelijk is dat zij ernstige tweedracht zullen hebben. De vrouw zwicht gewoonlijk voor het gezag van de man, wanneer er geen buitengewoon gewichtige redenen bestaan om er zich tegen te verzetten; en de uitzonderlijk gewichtige redenen zullen wel niet bepaald oprijzen in het geval waarin het gezin onenig geworden is, zonder dat de schijnbare samenwoning heeft opgehouden te bestaan.

Er dient overigens niet uit het oog verloren, dat het verschil vóór de rechtbank zal worden gebracht, en dat de magistraten zullen oordelen naar deze prætorische evolutie van het recht, zoals op andere gebieden, in het belang zelf van het kind.

In de praktijk, wanneer de vader in een eendrachtig gezin, zijn toestemming geeft tot het huwelijk van zijn kind, zal de moeder toegeven tenzij er een uitzonderlijk ernstige reden bestaat, en de vader zal de zaak niet vóór het gerecht moeten brengen. Er kan dus niet gezegd worden dat het gezag van het gezinshoofd ondermijnd zou worden. Doch overleg tussen de vader en de moeder is des te wenselijker daar de moeder op zeer intieme wijze het kind kent dat zij opgevoed heeft.

Wanneer, daarentegen, de moeder in het huwelijk zal willen toestemmen en de vader er zich tegen verzet, zal de moeder bijzonder gewichtige redenen moeten hebben om er toe te besluiten, indien er eendracht heerst in het gezin, om een rechtsvordering in te stellen. Het zal dan zijn omdat het belang van het kind zulks vergt, en de Rechtbank zal overigens slechts in deze onderstelling het verzoek inwilligen.

Sommigen roepen het gezag van het Romeins recht in om zich te verzetten tegen de evolutie van het Belgisch recht terzake. Doch de memorie van toelichting van het oor-

même que certaines réminiscences de la *patria potestas* du droit romain heurtent nos conceptions actuelles.

D'autres, particulièrement attachés à la conception catholique de la société familiale, se sont demandé s'il était conforme à leurs principes de risquer de déforer l'autorité du père de famille. Sur cette question, un membre a fait remarquer que, dans le droit canonique, aucun consentement du père ou de la mère ne doit être produit pour le mariage des enfants. L'Eglise, bien sûr, conseille avec insistance, aux futurs époux, de prendre les avis de leurs parents et de les suivre; mais elle permet aux enfants de prendre eux-mêmes leur décision définitive. Un membre a souligné que cette position prise par le magistère catholique vise historiquement à éviter les unions libres. On conclut en tout cas que les principes religieux ne sont pas impliqués dans le choix entre l'une ou l'autre des formules en discussion pour la rédaction de l'article 148 du Code Civil.

* * *

Un membre a fait remarquer que, s'il se rallie à l'égalité créée entre le père et la mère en ce qui concerne le consentement au mariage, qui marque la sortie de l'enfant mineur du foyer, cette modification législative ne peut, à son sens, constituer un précédent pour faire admettre la suppression de la prépondérance du père dans le gouvernement de la famille en des questions comme le choix des amitiés ou des établissements d'instruction, etc.

* * *

Un membre de la Commission a souligné que l'extension de la réforme au cas où la vie commune des parents n'est pas brisée permet d'éviter des controverses et des situations imprécises, pour l'application de l'article 148 nouveau du Code Civil.

Quand y a-t-il séparation de fait? Si la réforme n'est établie que pour le cas de la séparation de fait, ne suffira-t-il pas que la mère quitte momentanément son mari pour pouvoir intenter l'action que certains sont disposés à créer dans le cas de la séparation de fait, et non dans le cas de la vie commune?

Par ailleurs, la notion de séparation de fait n'a pas encore été introduite dans notre législation. Il semble dangereux de viser cette notion, qui intéresse au plus haut chef la vie familiale des père et mère, à propos d'un article qui vise au contraire le mariage des enfants.

Au surplus, la notion des époux séparés de fait paraît ne devoir jamais figurer avantageusement dans la législation civile.

* * *

La délibération de votre Commission s'est déroulée comme suit:

Le texte proposé par le Sénat, et limitant les effets de la réforme aux cas de séparation de corps, ou de divorce entre les père et mère, a été rejeté à l'unanimité.

Un amendement de M. Leclercq tendant à charger le conseil de famille, et non le tribunal de première instance, de prendre décision dans le cas de dissentiment entre le père et la mère, a été rejeté par 18 voix contre une.

L'amendement déposé par Mme de Riemaeker-Legot, et étendant l'application de la réforme au cas de séparation de fait, et au cas de vie commune, c'est-à-dire à tous les cas, a été adopté par 14 voix et 5 abstentions.

spronkelijk wetsontwerp verklaart zelf dat sommige herinneringen aan de *patria potestas* der Romeinen tegen onze thans geldende opvattingen indruisen.

Anderen die bijzonder gehecht zijn aan de katholieke opvatting van de gezinsgemeenschap vroegen zich af of het met hun beginselen strookte het gezag van de huisvader te ondermijnen. Op deze vraag werd door een lid opgemerkt, dat in het kanoniek recht geen toestemming van de vader of van de moeder moet overgelegd worden voor het huwelijk van de kinderen. De Kerk geeft gewis aan de toekomstige echtgenoten met nadruk de raad het oordeel in te winnen van hun ouders en dit te volgen; doch zij laat aan de kinderen over zelf de eindbeslissing te nemen. Een lid heeft de nadruk gelegd op het feit dat deze stelling, door het katholiek leergezag aangenomen, er historisch toe strekt de vrije huwelijken te voorkomen. Daaruit wordt in elk geval afgeleid dat de godsdienstige beginselen niet in het gedrang gebracht worden door de keuze tussen de ene of de andere ter bespreking gebrachte formules voor de redactie van artikel 148 van het Burgerlijk Wetboek.

* * *

Een lid wijst er op dat hij de gelijkheid goedkeurt, die tussen vader en moeder tot stand wordt gebracht wat de toestemming tot het huwelijk betreft, waarbij het minderjarig kind het vaderhuis verlaat; nochtans mag zulke wijziging van de wet zijns inziens geen precedent uitmaken op de weg naar een gebeurlijke afschaffing van de overwegende invloed van de vader in het bestuur van het gezin wanneer het vraagstukken geldt zoals de keuze van de vriendschapsbetrekkingen of van de onderwijsinrichtingen, enz.

* * *

Een lid van de Commissie legt er de nadruk op, dat de uitbreiding van de hervorming tot het geval waarin de samenleving van de ouders niet verbroken is, het mogelijk maakt meningsverschillen en onduidelijke toestanden te vermijden in verband met de toepassing van het nieuw artikel 148 van het Burgerlijk Wetboek.

Wanneer is er feitelijke scheiding? Indien de hervorming slechts geldt voor de feitelijke scheiding zal het dan niet volstaan dat de moeder haar man tijdelijk verlaat om de vordering te kunnen instellen die sommigen bereid zijn in te voeren in geval van feitelijke scheiding, doch niet in geval van samenleving?

Daarenboven is het begrip van de feitelijke scheiding tot nog toe volkomen onbekend in onze wetgeving. Het schijnt gevaarlijk te zijn, naar aanleiding van een artikel dat daarentegen op het huwelijk van de kinderen slaat, dit begrip, te bedoelen dat het gezinsleven van vader en moeder ten eerste aanbelangt.

Overigens blijkt het begrip van de feitelijk gescheiden echtgenoten nooit te moeten voorkomen in de burgerlijke wetgeving.

* * *

De beraadslaging in de Commissie verliep als volgt:

De door de Senaat voorgestelde tekst, waarbij de gevolgen van de hervorming beperkt blijven tot de gevallen van scheiding van tafel en bed of van echtscheiding tussen vader en moeder, werd eenparig verworpen.

Een amendement van de heer Leclercq, waarvan het doel is de beslissing in geval van verschil tussen vader en moeder op te dragen aan de familierraad en niet aan de rechtbank van eerste aanleg, werd verworpen met 18 stemmen tegen één.

Het amendement van Mevr. De Riemaeker-Legot tot uitbreiding van de toepassing van de hervorming tot het geval van de feitelijke scheiding en tot het geval van samenleving, tot al de gevallen dus, werd aangenomen met 14 stemmen en 5 onthoudingen.

Les 5 abstenants ont déclaré ne pas voter non, parce que le texte du Sénat leur paraissait trop restreint. Ils n'ont pas voté oui, parce qu'ils ne désiraient pas aller au delà du cas de la séparation de fait.

Ces 5 abstenants étaient partisans du texte présenté par M. Pierson, qui ajoutait aux cas de divorce et de séparation de corps, uniquement le cas de séparation de fait.

Au terme de ces votes, un membre a pu faire remarquer encore que la position prise par votre Commission avait l'avantage de supprimer des distinctions extrêmement difficiles à appliquer dans les cas particuliers.

Avant son adoption, le texte proposé par Mme de Riemaecker-Legot, avait été modifié quant à la forme par un amendement de votre rapporteur.

Cette modification de forme avait pour objet principal de reporter dans un alinéa supplémentaire, le renvoi aux règles de procédure de l'article 152 du Code Civil, de manière à alléger la rédaction de l'alinéa 2.

Le même amendement supprimait les mots : « celui qui a consenti au mariage », étant donné qu'il va de soi que, seul, celui qui a consenti au mariage aura le désir de porter l'action devant le tribunal.

Enfin, le terme « mineur », qui revenait à deux reprises dans le même alinéa 2, a été remplacé par le terme : « enfant », qui est utilisé dans les autres articles du Code Civil, et notamment à l'article 152.

De même il fut porté : « tribunal civil de première instance » au lieu de : « tribunal de première instance », par souci d'harmonie avec le même article 152 du Code Civil.

* * *

M. Pierson introduisit un amendement modifiant l'article 278 du Code Civil, dans la matière du divorce par consentement mutuel. L'auteur estimait que le consentement des père et mère ne devait plus être exigé pour l'autorisation du divorce par consentement mutuel, mais uniquement les consentements requis par l'article 148 nouveau du Code Civil.

Deux membres firent remarquer qu'il s'agissait d'une question totalement différente, et un autre membre souligna que, déjà, dans le code tel qu'il est actuellement en vigueur, il n'y a aucun parallélisme entre les consentements exigés en cas de divorce par consentement mutuel, et les consentements exigés en cas de mariage d'enfants mineurs. Dès lors, conclut-on, les modifications faisant l'objet du projet de loi ne supprimant aucun parallélisme, il n'y a pas lieu de se soucier d'en créer un.

Un membre déclara que la question des consentements des parents en cas de divorce par consentement mutuel, méritait un examen en vue d'une réforme et d'une simplification, mais qu'il s'agissait d'une matière nouvelle et qui ne pouvait être introduite dans la présente étude de la Commission, visant le titre du mariage.

L'amendement de M. Pierson fut repoussé par 10 voix contre 6 et une abstention.

* * *

Le projet de loi, tel qu'il est sorti des délibérations de votre Commission, a été adopté, au vote sur l'ensemble, par 13 voix et 4 abstentions.

Le présent rapport a été adopté à l'unanimité.

Le Rapporteur,
E. CHARPENTIER.

Le Président,
L. JORIS.

De 5 leden die zich onthielden, verklaarden dat zij niet tegenstemden, omdat de tekst van de Senaat hun al te beperkt voorkwam. Zij hebben niet voor gestemd, omdat zij niet wensden verder te gaan dan het geval van de feitelijke scheiding.

Deze vijf leden, die zich onthielden, waren voorstanders van de tekst, voorgesteld door de heer Pierson, waarbij aan de gevallen van echtscheiding en van scheiding van tafel en bed alleen het geval van feitelijke scheiding wordt toegevoegd.

Na deze stemmingen heeft een lid nog opgemerkt dat het door Uw Commissie ingenomen standpunt het voordeel bood een onderscheid te doen verdwijnen dat in de bijzondere gevallen uiterst moeilijk te maken is.

Vooraleer de door Mevr. De Riemaecker-Legot voorgestelde tekst werd aangenomen, werd de vorm er van gewijzigd door een amendement van uw verslaggever.

Deze vormwijziging strekte er in hoofdzaak toe de verwijzing naar de in artikel 152 van het Burgerlijk Wetboek bepaalde rechtspleging over te brengen naar een aanvullend lid, ten einde de redactie van het tweede lid minder zwaar te maken.

Bij hetzelfde amendement werden de woorden : « hij die in het huwelijk toestemde » weggelaten, daar het immers van zelf spreekt dat alleen hij, die in het huwelijk toestemt, zal wensden de vordering vóór de rechtbank te brengen.

Ten slotte werden de woorden « de minderjarige » en « deze laatste », die in hetzelfde tweede lid voorkwamen, vervangen door de woorden « het kind », die gebruikt worden in de andere artikelen van het Burgerlijk Wetboek, o.m. in artikel 152.

Tevens werd in de Franse tekst « tribunal civil de première instance » gesteld in de plaats van « tribunal de première instance », om hem in overeenstemming te brengen met hetzelfde artikel 152 van het Burgerlijk Wetboek.

* * *

De heer Pierson stelde een amendement voor tot wijziging van artikel 278 van het Burgerlijk Wetboek, inzake echtscheiding door onderlinge toestemming. De auteur was van oordeel, dat de toestemming van de vader en de moeder niet meer dient geëist te worden voor de machtiging tot echtscheiding door onderlinge toestemming, maar alleen de toestemmingen, vereist bij artikel 148, nieuw, van het Burgerlijk Wetboek.

Twee leden merkten op dat dit een gans verschillende kwestie vormt, en een ander lid wees er op dat er ook in het thans geldende wetboek geen parallelisme bestaat tussen de toestemmingen, vereist in geval van echtscheiding door onderlinge toestemming, en die vereist in geval van huwelijk van minderjarige kinderen. Dus, luidt het besluit, vermits de wijzigingen, die het voorwerp uitmaken van het wetsontwerp, geen enkel parallelisme verbreken, is het volstrekt overbodig er een te willen tot stand brengen.

Een lid verklaart dat het vraagstuk van de toestemmingen van de ouders in geval van echtscheiding door onderlinge toestemming belangrijk genoeg was om te worden onderzocht met het oog op hervorming en vereenvoudiging, maar dat het een nieuw probleem geldt, dat niet kan worden ingeschakeld in de studie van de Commissie, betreffende de titel : Het huwelijk.

Het amendement van de heer Pierson werd verworpen met 10 tegen 6 stemmen en één onthouding.

* * *

Uit de werkzaamheden van uwe Commissie ontstond een tekst van wetsontwerp, dat in zijn geheel werd aangenomen met 13 stemmen en 4 onthoudingen.

Dit verslag werd eenparig goedgekeurd.

De Verslaggever,
E. CHARPENTIER.

De Voorzitter,
L. JORIS.

TABLEAU COMPARATIF

TEXTE DE L'ARTICLE 148 TEL QU'IL FUT FIXE SUCCESSIVEMENT.

Texte voté par le Sénat le 16 novembre 1948.	Texte adopté par la Chambre le 27 mars 1952.	Texte adopté par le Sénat le 9 juillet 1952.	Texte adopté par votre Commission de la Justice, le 4 mars 1953.
« Art. 148. — Le fils et la fille qui n'ont pas atteint l'âge de vingt et un ans accomplis ne peuvent contracter mariage sans le consentement de leurs père et mère; en cas de dissentiment, le consentement du père suffit. » Lorsque les parents sont divorcés ou séparés de corps, il suffit, en cas de dissentiment, du consentement de celui des auteurs à qui l'enfant a été confié. » Si le Tribunal n'a pas statué sur la garde de l'enfant, ou s'il a confié l'enfant à une tierce personne, il suffit, en cas de dissentiment, du consentement du père ou de la mère. » Le dissentiment peut être constaté par acte notarié, par exploit d'huissier, par procès-verbal dressé par l'officier de l'Etat-Civil ou par lettre de refus adressée à ce dernier par celui des auteurs qui ne consent pas au mariage. »	« Art. 148. — Le fils et la fille qui n'ont pas atteint l'âge de 21 ans ne peuvent contracter mariage sans le consentement de leurs père et mère. » En cas de dissentiment entre ceux-ci, celui qui a consenti au mariage peut, en se conformant aux règles de procédure prévues par les alinéas 3, 4 et 5 de l'article 152, adresser un recours au Tribunal de première instance du domicile ou de la résidence du mineur; le tribunal statue en s'inspirant de l'intérêt du mineur. » Le dissentiment entre parents peut être constaté par acte notarié, par exploit d'huissier, par procès-verbal dressé par l'Officier de l'Etat-Civil ou par lettre de refus adressée à ce dernier. »	« Art. 148. — Le fils et la fille qui n'ont pas atteint l'âge de vingt et un ans accomplis ne peuvent contracter mariage sans le consentement de leurs père et mère; en cas de dissentiment, le consentement du père suffit. » Lorsque les parents sont divorcés ou séparés de corps, il suffit, en cas de dissentiment, du consentement de celui des auteurs à qui l'enfant a été confié. » Lorsque l'enfant a été confié à une tierce personne ou lorsque le divorce ou la séparation de corps ayant été admis aux torts réciproques des deux parties il n'a pas été statué sur la garde, le partage emporte consentement. » Le dissentiment peut être constaté par acte notarié, par exploit d'huissier, par procès-verbal dressé par l'officier de l'Etat-Civil, ou par lettre de refus adressée à ce dernier par celui des auteurs qui ne consent pas au mariage. »	« Art. 148. — Le fils et la fille qui n'ont pas atteint l'âge de vingt et un ans accomplis, ne peuvent contracter mariage sans le consentement de leurs père et mère. » En cas de dissentiment entre ceux-ci, le litige est porté, par l'un d'eux, devant le tribunal civil de première instance du domicile ou de la résidence de l'enfant; le tribunal statue en s'inspirant de l'intérêt de l'enfant. » La procédure est déterminée par les alinéas 4 et 5 de l'article 152 du présent code. » Le dissentiment entre parents peut être constaté par acte notarié, par exploit d'huissier, par procès-verbal dressé par l'officier de l'Etat-Civil, ou par lettre de refus adressée à ce dernier par celui des auteurs qui ne consent pas au mariage. »

Remarque.

Le texte proposé par le Ministre de la Justice le 18 février 1948 correspondait au dernier texte adopté par le Sénat le 9 juillet 1952, sauf une modification de forme : le mot : « dissentiment », à l'alinéa 3, a été remplacé par le mot : « partage », modification judiciaire faite en séance publique du Sénat le 9 juillet 1952.

VERGELIJKENDE TABEL

TEKST VAN ARTIKEL 148, ZOALS HIJ ACHTEREENVOLGENS WERD VASTGESTELD.

Tekst, aangenomen door de Senaat
op 16 November 1948.

« Art. 148. — De zoon en de dochter, die de volle leeftijd van één en twintig jaar niet bereikt hebben, kunnen geen huwelijk aangaan zonder de toestemming van hun vader en moeder; zijn deze het niet eens, dan volstaat de toestemming van de vader.

» Wanneer de ouders uit de echt of van tafel en bed gescheiden zijn, volstaat, ingeval zij het niet eens zijn, de toestemming van die van beide ouders aan wie het kind werd toevertrouwd.

» Indien de rechtbank geen uitspraak over de bewaring heeft gedaan, of indien zij het kind aan een derde persoon heeft toevertrouwd, volstaat, in geval van meningsverschil, de toestemming van de vader of van de moeder.

» Het verschil kan vastgesteld worden door een notariële akte, door een deurwaardersexploot, door een proces-verbaal opgemaakt door de ambtenaar van de burgerlijke stand of door een brief van weigering aan laatstgenoemde ambtenaar toegezonden door die van beide ouders die niet in het huwelijk toestemt. »

Tekst, aangenomen door de Kamer
op 27 Maart 1952.

« Art. 148. — De zoon en de dochter die de leeftijd van één en twintig jaar niet bereikt hebben, kunnen geen huwelijk aangaan zonder de toestemming van hun vader en moeder.

» Zijn deze het niet eens, dan kan hij die in het huwelijk toestemde, overeenkomstig de onder leden 3, 4 en 5 van artikel 152 bepaalde rechtspleging tegen de weigering beroep instellen vóór de rechtbank van eerste aanleg van de woonplaats of de verblijfplaats van de minderjarige; de rechtbank doet uitspraak in het belang van deze laatste.

» Het verschil tussen de ouders kan vastgesteld worden door een notariële akte, door een deurwaardersexploot, door een proces-verbaal opgemaakt door de ambtenaar van de burgerlijke stand of door een brief van weigering aan laatstgenoemde ambtenaar toegezonden. »

Tekst, aangenomen door de Senaat
op 9 Juli 1952.

« Art. 148. — De zoon en de dochter, die de volle leeftijd van één en twintig jaar niet bereikt hebben, kunnen geen huwelijk aangaan zonder de toestemming van hun vader en moeder; zijn deze het niet eens, dan volstaat de toestemming van de vader.

» Wanneer de ouders uit de echt of van tafel en bed gescheiden zijn, volstaat, ingeval zij het niet eens zijn, de toestemming van die van beide ouders aan wie het kind werd toevertrouwd.

» Wanneer het kind aan een derde persoon werd toevertrouwd of wanneer, ingeval de echtscheiding of de scheiding van tafel en bed tegen beide partijen toegestaan werd, er geen uitspraak over de bewaring gedaan werd, geldt het meningsverschil voor toestemming.

» Het meningsverschil kan vastgesteld worden door een notariële akte, door een deurwaardersexploot, door een proces-verbaal opgemaakt door de ambtenaar van de burgerlijke stand of door een brief van weigering aan laatstgenoemde ambtenaar toegezonden door die van beide ouders die niet in het huwelijk toestemt. »

Tekst, aangenomen door
uw Commissie voor de Justitie
op 4 Maart 1953.

« Art. 148. — De zoon en de dochter die de volle leeftijd van één en twintig jaar niet bereikt hebben, kunnen geen huwelijk aangaan zonder de toestemming van hun vader en moeder.

» Zijn deze het niet eens, dan wordt het geschil, door één van hen, voorgelegd aan de rechtbank van eerste aanleg van de woonplaats of de verblijfplaats van het kind; de rechtbank doet uitspraak in het belang van het kind.

» De rechtspleging is bepaald in het 4de en 5de lid van artikel 152 van dit wetboek.

» Het verschil tussen de ouders kan vastgesteld worden door een notariële akte, door een deurwaardersexploot, door een proces-verbaal opgemaakt door een ambtenaar van de burgerlijke stand of door een brief van weigering aan laatstgenoemde ambtenaar toegezonden door die van beide ouders die niet in het huwelijk toestemt. »

Opmerking.

De tekst, voorgesteld door de Minister van Justitie op 18 Februari 1948, stemde overeen met de laatste, door de Senaat op 9 Juli 1952 aangenomen tekst, op één vormwijziging na : in de Franse tekst werd het Franse woord « dissentiment », in het 3de lid, vervangen door het woord « partage »; een goed bedachte wijziging, aangebracht in openbare vergadering van de Senaat op 9 Juli 1952.

TEXTE ADOPTÉ PAR LA COMMISSION.

Article premier.

Les articles 148, 150 et 151 du Code Civil, modifiés par la loi du 30 avril 1896, sont remplacés par les dispositions suivantes :

« Art. 148. — Le fils et la fille qui n'ont pas atteint l'âge de vingt et un ans accomplis, ne peuvent contracter mariage sans le consentement de leurs père et mère.

» En cas de dissentiment entre ceux-ci, le litige est porté, par l'un d'eux, devant le tribunal civil de première instance du domicile ou de la résidence de l'enfant; le tribunal statue en s'inspirant de l'intérêt de l'enfant.

» La procédure est déterminée par les alinéas 4 et 5 de l'article 152 du présent code.

» Le dissentiment entre parents peut être constaté par acte notarié, par exploit d'huissier, par procès-verbal dressé par l'officier de l'Etat-Civil, ou par lettre de refus adressée à ce dernier par celui des auteurs qui ne consent pas au mariage.

« Art. 150. — Si le père et la mère sont morts, s'ils sont dans l'impossibilité de manifester leur volonté ou s'ils sont absents, les aïeuls et aïeules les remplacent.

» S'il y a dissentiment entre ceux-ci, ce partage emporte consentement.

» Ce dissentiment peut être constaté comme il est dit à l'article 148. »

« Art. 151. — Les enfants légitimes majeurs, qui n'ont pas atteint l'âge de 25 ans accomplis, sont tenus, avant de contracter mariage, de demander, par un acte respectueux et formel, le conseil de leurs père et mère, à moins que ceux-ci ne soient dans l'impossibilité de manifester leur volonté.

» Cette impossibilité peut être constatée par une déclaration faite conformément à l'article 149. »

Art. 2.

Le deuxième alinéa de l'article 152 du Code civil, modifié par l'article 4 de la loi du 30 avril 1896, est remplacé par la disposition suivante :

« Toutefois, le père et la mère peuvent, conjointement ou isolément, dans les quinze jours de la notification, prendre leur recours contre celle-ci. »

Art. 3.

L'article 173 du Code civil est remplacé par la disposition suivante :

« Le père et la mère et à défaut des père et mère, les aïeuls et aïeules, peuvent, conjointement ou isolément, former opposition au mariage de leurs enfants et descendants, encore que ceux-ci aient vingt-cinq ans accomplis. »

TEKST AANGENOMEN DOOR DE COMMISSIE.

Eerste artikel.

De artikelen 148, 150 en 151 van het Burgerlijk Wetboek, gewijzigd door de wet van 30 April 1896, worden door de volgende bepalingen vervangen :

« Art. 148. — De zoon en de dochter die de volle leeftijd van één en twintig jaar niet bereikt hebben, kunnen geen huwelijk aangaan zonder de toestemming van hun vader en moeder.

» Zijn deze het niet eens, dan wordt het geschil, door één van hen, voorgelegd aan de rechtbank van eerste aanleg van de woonplaats of de verblijfplaats van het kind; de rechtbank doet uitspraak in het belang van het kind.

» De rechtspleging is bepaald in het 4de en 5de lid van artikel 152 van dit wetboek.

» Het verschil tussen de ouders kan vastgesteld worden door een notariële akte, door een deurwaardersexploot, door een proces-verbaal opgemaakt door een ambtenaar van de burgerlijke stand of door een brief van weigering aan laatstgenoemde ambtenaar toegezonden door die van beide ouders die niet in het huwelijk toestemt. »

« Art. 150. — Indien de vader en de moeder overleden zijn, indien zij in de onmogelijkheid verkeren om hun wil te laten blijken of indien zij afwezig zijn, treden de grootvaders en grootmoeders in hun plaats op.

» Zijn deze het niet eens, dan geldt dit verschil als toestemming.

» Dit verschil kan vastgesteld worden zoals wordt gezegd in artikel 148. »

« Art. 151. — Meerderjarige wettige kinderen die de volle leeftijd van vijf en twintig jaar niet hebben bereikt zijn gehouden, alvorens een huwelijk aan te gaan, door een eerbiedige en uitdrukkelijke akte de raad in te winnen van hun vader en van hun moeder, tenzij deze in de onmogelijkheid verkeren om van hun wil te doen blijken.

» Deze onmogelijkheid kan vastgesteld worden door een overeenkomstig artikel 149 gedane verklaring. »

Art. 2.

Het tweede lid van artikel 152 van het Burgerlijk Wetboek, gewijzigd bij artikel 4 der wet van 30 April 1896, wordt door de volgende bepaling vervangen :

« Nochtans kunnen de vader en de moeder, gezamenlijk of afzonderlijk, binnen vijftien dagen na de betekening, er tegen opkomen. »

Art. 3.

Artikel 173 van het Burgerlijk Wetboek wordt door de volgende bepaling vervangen :

« De vader en de moeder, en, bij gebreke van vader en moeder, de grootvaders en grootmoeders kunnen, gezamenlijk of afzonderlijk, verzet doen tegen het huwelijk van hun kinderen en nakomelingen, zelfs wanneer deze volle vijf en twintig jaar oud zijn. »